

Täysistunto

Perjantai 16.12.2016 klo 9.59—17.13

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perustulokokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n ja ennakkoperintälain 17 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 215/2016 vp

Lakialoite LA 103/2016 vp

Toimenpidealoite TPA 56/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 42/2016 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Puhemies Maria Lohela: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta.

Keskustelu

16.19 **Sari Tanus kd:** Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki perustulokokeilusta sekä muutettavaksi tuloverolakia ja ennakkoperintölakia. Perustulokokeilu toteutettaisiin vuosina 2017 ja 2018, ja kokeiluun valituille Kansaneläkelaitos maksaisi kokeilun aikana perustuloa 560 euroa kuukaudessa. Perustulo olisi saajalleen verovapaata tuloa, eivätkä sen määrää vähentäisi perustulon saajan muut tulot.

Lähtökohtaisesti kannatan perustulokokeilun suorittamista sekä sosiaaliturvan muuttamista osallistavaksi ja työhön kannustavaksi, kuten myös byrokratian vähentämistä ja etuusjärjestelmän yksinkertaistamista. Näitä tavoitteita ei kuitenkaan pystytä nyt esitetyllä mallilla saavuttamaan. Sipilän hallituksen perustulokokeeseen otettaisiin mukaan 2 000 satunnaisesti valittua työtöntä, ja se maksaisi valtiolle 20 miljoonaa euroa. Laajasti toteutettuna valittu epärealistinen malli toisi 11 miljardin euron alijäämän. Lähtöasetelman vuoksi katson, ettei mallilla voida kunnolla selvittää perustulon työllisyysvaikutuksia eikä koeasetelmaa voida myöskään kutsua kunnolla edes perustulokokeiluksi. Malli on ongelmallinen myös siitä syystä, ettei se pura kannustinloukkoja ja se johtaisi korkeisiin tasaveroprosentteihin, jotka puolestaan hyödyttäisivät palkansaajien ostovoiman. Tehdyn selvityksenkään perusteella esitettävää mallia ei voida pitää kokonaisarvion perusteella toteutamiskelpoisimpana.

Nyt esitettävään kokeiluun suhtauduttiin kriittisesti myös monissa valiokuntaan tulleissa lausunnoissa. Kuultavina olleet asiantuntijat eivät kannattaneet ehdotettua perustulokokeilumallia. Asiantuntijalausunnoissa tuotiin esille esimerkiksi ongelmat, jotka nousevat koeasetelmasta, kohdejoukon luonteesta ja sen koosta, kiireellisestä aikataulusta sekä budjetista. Tärkeimpänä kommenttina kuitenkin nostaisin näkökulman siitä, ettei perustulon käyttöönoton kustannusvaikutuksista, tosiasiallisista käyttäytymisvaikutuksista ja sosiaa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2016 vp

liturvajärjestelmän kehittämisestä ole todennäköisesti juurikaan saatavissa yleistettävissä olevaa arviointitietoa. Ongelmana nostettiin myös se seikka, ettei valittu malli ole realistisesti siirrettävissä koko väestön tasolle ja että ehdotettu kokeilu voi antaa epärealistisia tuloksia, jotka voivat ohjata keskustelua Suomen sosiaaliturvajärjestelmän tulevaisuudesta väärään suuntaan.

Kokeilun todettiin jättävän näin ollen auki sen kysymyksen, olisiko perustulosta realistiseksi vaihtoehdoksi nykyisen sosiaaliturvan hankaluuksien korjaajaksi ja millainen perustuloveroyhdistelmä voisi edes teoriassa olla toteuttamiskelpoinen. Katsonkin, että asiantuntijalausunnoista tullut viesti osoittaa selkeästi sen, ettei nyt ehdotetulla kokeilulla saada selville niitä asioita taikka saada vastauksia niihin kysymyksiin, jotka ovat välttämättömyyttä tietoa perustulon laajemmalle toteuttamiselle. Miksi näin ollen toteuttaa koe, jonka lähtöasetelmien perusteella voidaan jo todeta, että kokeen käytännön hyöty on pieni eikä se pysty edes teoriassakaan lähtökohtaisestikaan vastaamaan asetettuihin tavoitteisiin?

Näin ollen esitän, että hallituksen esittämä perustulokokeilumalli hylätään ja että hallitus kiirehtii kansallisen tulorekisterin toteuttamista, jotta perustulokokeilu voidaan tehdä niin, että mukana ovat kehittyneemmät kannustinloukkoja vähentävät mallit eli negatiivisen verotulon malli sekä kristillisdemokraattien kannustavan perusturvan malli. Ja tämä esitys perustulokokeilun siirtämisestä sisältyy myös kristillisdemokraattien vaihtoehtobudjettiin.

Tämän perusteella esitän, että tämä lakiehdotus hylätään, ja esitän myös eriävään mielenpitoeseen lausumaehdotusta seuraavasti: "Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii kansallisen tulorekisterin valmistumista ja siirtää perustulokokeilun toteuttamisen ajankohtaan, jolloin kokeiluun voidaan ottaa mukaan negatiivisen tuloveron sekä kannustavan perusturvan mallit."

16.24 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan edustaja Tanuksen tekemää hylkäysesitystä ja kannatan myös eriävän mielipiteen lausumaehdotusta.

16.24 Anne Louhelainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Suomen nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä koostuu lukuisista rinnakkain maksettavista etuuksista. Niihin sovellettavasta tarveharkinnasta johtuen sosiaaliturvajärjestelmä voi aiheuttaa edunsaajalle sekä taloudellisia että byrokratiasta aiheutuvia kannustinloukkuja vastaanottaa osa- tai lyhytaikaista työtä. Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki perustulokokeilusta. Suomen sosiaaliturvalainsäädännössä ei ole säännöksiä perustulosta, eikä ehdotettavan kaltaista kokeilua ole aiemmin toteutettu. Kokeilu toteutetaan vuosina 2017 ja 2018. Se liittyy hallituksen terveyden ja hyvinvoinnin palveluiden kärkihankkeisiin, joissa korostetaan asiakaslähtöisyyttä. Kokeilun ensisijainen tavoite liittyy työllisyyteen, ja sen kautta haetaan vastausta siihen, kuinka monella henkilöllä vastikkeeton ja verovapaa perustulo kasvattaa tai alentaa työllisyyttä. Sen kautta on tarkoitus selvittää, voidaanko työllisyysastetta selkeästi nostaa nykyisestä ja alentaa työn vastaanottamiseen liittyviä kannustinloukkuja ja lyhentää työttömyysjaksoja.

Arvoisa puhemies! Kokeilu tarkoittaa sitä, että perustuloa ei ryhdytä välittömästi maksamaan koko väestölle. Kohdejoukosta poimitaan satunnaistamalla 2 000 hengen kokeilyryhmä, jolle Kela maksaa 560 euron suuruisia vastikkeetonta ja verotonta perustuloa, joka vastaa työmarkkinatuen nettomäärää. Kohderyhmäksi valitaan Kelan työttömyysturva-etuuksia eli työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa saavat henkilöt tietyin rajauksin. Kokei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2016 vp

luun eivät voi osallistua vanhuuseläkkeellä olevat tai esimerkiksi opiskelijat, joiden ensisijainen tavoite on tutkinnon suorittaminen. Vastaavalla otannalla kokeilussa oleville valitaan kohdejoukkoon kuuluvista verrokkiryhmä, johon kuuluville ei makseta perustuloa ja johon kohderyhmää verrataan. Perustulo vapauttaa kokeiluun valitun työttömille kuuluvista velvoitteista, kuten työnhausta. Jos hän ei pysy työvoimahallinnon asiakkaana, hän ei ole työvoimapolitiittisten palveluiden piirissä eikä hänelle tarjota palveluita tai työtä. Toisaalta hän ei tässäkin tapauksessa saa sanktioita, joita seuraa työttömän kieltäytyttyä hänelle tarjotusta työstä tai toimenpiteestä. Etuutta ei siis keskeytetä tai leikata siten kuin työttömyysturvaetus keskeytetään tai leikataan rikkomusten vuoksi. Kokeiluun osallistuvien yksilöiden käytettävissä olevat tulot kasvavat, jos he työllistyvät perustulokokeilun aikana, koska perustuloa maksetaan koko kokeilun ajan eivätkä ansiotulot leikkaa sen määrää kuten nykyisissä työttömyysturvaetuksissa.

Arvoisa puhemies! Valiokuntakäsittelyn aikana korostin kokeiluun osallistuvien henkilöiden informoinnin tärkeyttä, jotta heidän taloudellinen tilanteensa ei heikkenisi. Valiokunnan mietinnössä todetaankin, että välttämätöntä on, että kokeilussa mukana oleville tiedotetaan selkeästi perustulon mahdollisista vaikutuksista kokeiluun osallistuvien sosiaaliturvaan. Erityisen tärkeää on tiedottaa vaikutuksista toimeentulotukeen. Nyt perustulokokeilulle valittu kohdejoukko on merkittävässä määrin päällekkäinen toimeentulotuen hakijoiden ja saajien kanssa. Toimeentulotuen hakemisen yleisin syy on työttömyys ja siihen liittyvä pääosin asumiskustannuksista johtuva perusturvan täydentäminen. Kuten todettu, toimeentulotuen määrää voidaan alentaa, jos henkilö ei hae työtä tai toteuta hakijan velvoitteita. Kokeilussa mukana olevien on siis syytä olla tietoisia oikeuksistaan mutta myös velvoitteistaan.

Arvoisa puhemies! Aikataulu ja kokeiluun varattu määräraha ovat rajalliset, ja ne ovat saaneet osakseen myös kritiikkiä. On kuitenkin myönteistä, että tällainen kokeilu on nyt nytkähtänyt liikkeelle.

16.28 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Tämä perustulokokeilu, joka on yksi osa hallituksen kärkihanketta, on kyllä erittäin historiallinen. Se on herättänyt myös kansainvälisen median kiinnostusta ja myös erittäin suurta poliittista tukea: poliittisen spektrin laidasta laitaan on ollut tähän perustulokokeiluun suurta kannustusta ja mielenkiintoa. On aivan selvää, että jollain tavalla meidän sosiaaliturvajärjestelmäämme täytyy pystyä muokkaamaan. Tämä kokeilu ei ole täydellinen, senkin hallitus on tunnustanut, mutta se on kuitenkin historiallinen siinä mittakaavassa, jossa se nyt tehdään, ja sen pohjalta saadaan valtavasti uutta informaatiota siitä, miten me voisimme meidän sosiaaliturvajärjestelmäämme kehittää ja ennen kaikkea kuinka me voisimme parantaa ihmisten työllistymistä.

Arvoisa puhemies! Vaikka tämä hanke on saanut osakseen myös kritiikkiä, se on saanut myös erittäin vahvoja ja asiantuntevia tukijoita. Tähän on käytetty valtava määrä parhaiden huippututkijoiden ja asiantuntijoiden työpanosta THL:stä, Kelasta, ja kyllä tämä minun mielestäni jatkaa sitä linjaa, mikä itse asiassa periytyy jo edellisen hallituksen ajalta. Silloin keskustakin osaltaan oli tukemassa esimerkiksi sitä 300 euron suojaosaa, joka oli erittäin tärkeä saavutus sen osalta, että ihmiset pystyisivät paremmin yhdistämään osa-aikatyötä ja pätittäisiä työsuhteita.

On arvioitu, että kaiken kaikkiaan jopa 10 miljardin euron edestä Suomessa olisi teke-mätöntä työtä, joka on osa-aikaista, sesonkiluontoista, kausittaista. Jos me saisimme edes

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2016 vp

osan tästä tehtyä, niin sehän olisi valtava lisäys meidän työllisyyteemme, ja valtion velkaantuminenkin olisi silloin varmasti aivan erilaisissa luvuissa.

Perustulokokeilu on historiallinen, ja kiitän kyllä hallitusta siitä, että se vihdoinkin saatiin aikaiseksi.

16.30 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Perustulokokeilun ajatus on sinällään erittäin hyvä ja kannatettava, mutta kuten täälläkin on tuotu esille, tämä toteutus on hyvin riittämätön ja sitä kautta se jäänee aika huonoksi. Ehkä perustulokokeilun sijaan voisimmekin puhua tässä enemmän työmarkkinakokeilusta. Senpä takia mielestäni kokeilun olisi pitänyt koskea laajemmin erilaisia ihmisiä, opiskelijoita ja pätkätyöntekijöitä, että olisimme voineet puhua tästä perustulokokeilusta.

Mutta kiinnittäisin kahteen asiaan huomiota, jotka täälläkin keskustelussa ovat tulleet esille:

Ensinnäkin nämä perustulon saajan velvollisuudet ja mahdolliset sanktiot. Monet, jotka kokevat, että he ovat nyt päässeet tämän perustulon piiriin, ehkä ajattelevat, että heidän ei tarvitse olla näitten sanktioiden ja aktiivisen työnhaun piirissä, vaan he olettavat, että he saavat tämän perustulon automaattisesti. Ja näinhän se on tämän perustulon ajanjakson aikana, mutta monille saattaa tulla yllätyksenä, että tämän jälkeen, jos he ovat laiminlyöneet näitä ja perustulo loppuu, heille saattaa tulla sanktioita ja karensseja yllättäen. Eli tähän asiaan olisi pitänyt vielä ehkä enemmän perehtyä.

Toinen huomio tähän kokeilujoukkoon, mikä on tämä 2 000 ihmistä. Kuitenkin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassakin kiinnitettiin huomiota siihen, että tämä on jäämässä noin 1 200:aan, koska lapsiperheet rajautuvat tästä pois, koska tämä perustulo on ilman lapsikorotusta niin epäedullinen suhteessa työttömyysetuuteen.

Kuitenkin on minun mielestäni lähtökohtaisesti hyvä, että kehitetään meidän sosiaaliturvajärjestelmää siihen suuntaan, että se ehkäisee ihmisten köyhyyttä mutta kannustaa kuitenkin työntekoon.

16.32 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä perustulokokeilu on pitkään puhuttu asia, ja hallitusohjelman mukaisesti sitä nyt kokeillaan. Kokeilua sinällään kyllä kannatan, mutta sinänsä sitä ajatusta, että maksettaisiin jotakin perustuloa kaikille ihmisille sillä perusteella, että voisi esimerkiksi käyttää sitä "oleiluun", kuten joku on käyttänyt tätä termiä, sitä en missään nimessä kannata. Suomessa on tekemätöntä työtä vaikka kuinka paljon, ja moni niistä töistä liittyy esimerkiksi lähimmäisen, sairaiden, vanhempien auttamiseen ja yleensä tällaiseen hoivatyöhön. Sitä työtä on vaikka kuinka paljon. Jos sitten mennään johonkin laajempaan perustulomalliin, niin se johtaa helposti siihen, että syntyy sellainen joukko, joka voi olla hyvinkin merkittävä kooltaan, jolle silloin ei se työnteko enää kovin paljoa maistu. Toivon, että tällaiseen järjestelmään ei koskaan mentäisi, koska minun mielestäni vastikkeetonta etuutta ei pitä olla.

Tuleva Kansaneläkelaitoksen pääjohtaja Elli Aaltonen on hyvin sanonut, että hän ihmettelee, että miksi pitää maksaa oleilusta. Samaa olen itsekkin ihmetellyt. Minun mielestäni työtä pitää tehdä, siitä pitää maksaa palkka ja siitä pitää maksaa verot. Se pitää tämän meidän yhteiskuntamme pyörimässä, ja nimenomaan niin, että jokainen työssä käyvä ihminen tuntee oman ihmisarvonsa aika pitkälti sen työn kautta. Työpaikalla muodostuvat ne tärkeät sosiaaliset suhteet ja syntyy myös se tunnelma ihmiselle, että "minä olen hyödyllinen tässä yhteiskunnassa", ja sitä kautta hän voi vaikuttaa oman ympäristönsä kehittämiseen ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2016 vp

parantamiseen. Tämän takia itse perustuloa en kannata kyllä, mutta tehtäköön siitä kokeilu ja siitä saatujen kokemusten perusteella lopullinen päätös.

16.34 Sari Tanus kd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Hoskosen sanoja ja lauseita on helppo alleviivata ja yhtyä niihin kyllä täysin. Samoin edustaja Nurminen esitti hyviä näkökohtia nimenomaan tämän kokeilun heikoista puolista, ja myös edustaja Kulmuni sanoessaan, että tämä on historiallinen ja kansainvälistä mielenkiintoa herättänyt kokeilu. Sitä se todellakin on, ja todellakin on myös niin, että valtava työmäärä, eri asiantuntijoiden ja eri järjestöjen edustajien työmäärä, tähän on käytetty. Mutta niin kuin sanottu, valiokunnassa kuultavina olleet suhtautuivat tähän erittäin kriittisesti, ainakin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, jossa paljon viime viikkoina olen istunut. Kyllä siellä kuultavina olleet asiantuntijat eivät vain erittäin kriittisesti suhtautuneet vaan suoraan sanoivat, että he eivät millään muotoa kannata tätä kokeilua, koska siitä ei saada irti niitä asioita, mitä siitä olevinaan halutaan.

Kristillisdemokraatithan ovat aiemmin esittäneet kannustinloukkujen purkamiseksi tarjolla olevaa parasta mallia eli sitä kannustavaa perusturvan mallia. Sehän on sovellutus Isossa-Britanniassa käytössä olleesta kokeilusta ja siellä laajennetusta universal credit-mallista. Eli se malli todellisuudessa edistää työllisyyttä, koska se sovittaa yhteen sosiaaliturvan ja palkan ja tekee työn vastaanottamisen kannustavaksi. Malli purkaa viiveet maksatuksissa ja tekee matalapalkkaisenkin työn vastaanottamisen kannattavaksi. Verotus, sosiaaliturva, palkka ja muut tulot sovitetaan mallissa yhteen reaaliaikaisesti kansallisessa tulorekisterissä.

Eli edelleenkin kyllä toivomme, että tätä perustulokokeilua siirrettäisiin niin, että kansallinen tulorekisteri saataisiin aikaiseksi ja voitaisiin ottaa käyttöön ja kokeiluun tämä malli.

16.36 Wille Rydman kok: Arvoisa rouva puhemies! On aivan totta, että Suomessa on edelleenkin lukuisia ongelmia sen suhteen, että kun katsotaan matalapalkkatyön ja sosiaaliturvan välistä rajapintaa, työn vastaanottaminen ei läheskään aina ole kannattavaa. Tässä on paljon töitä tehtävänä, ja hallitus on nähdäkseni lukuisia sellaisia esityksiä tehnytkin, joilla tätä ongelmaa jonkin verran puretaan, mutta edelleenkin kannustinloukkuja kyllä varmasti jää, ja siinä mielessä sosiaaliturvan uudistaminen on aivan paikallaan.

Kuitenkin perustulo on konseptina sellainen, että se kuulostaa houkuttelevalta ja siltä, että se ratkaisisi likipitään kaikki ongelmat, mutta niin kuin maailmassa yleensäkin, niin jos joku kuulostaa liian hyvältä ollakseen totta, usein on niin, että se ei todellakaan ole totta. Tämä pätee myöskin perustulon kohdalla. Jos perustulosta haluttaisiin tehdä aidosti kannustava — että se todella kannustaisi vastaanottamaan töitä — sen pitäisi olla suuruudeltaan niin matala, että se ei käytännössä riittäisi sellaisiin tarpeisiin, joita kuitenkin kohdalla voimme olettaa tiettyjen henkilöiden yhteiskunnassa tarvitsevan. Ja vastaavasti jos siitä tehtäisiin niin kattava ja niin suuri, että sen lisäksi ei enää mitään muita harkinnanvaraisia tukia yhteiskunnassa tarvittaisi, niin tämä taas johtaisi siihen, että järjestelmästä tulisi erittäin kallis eikä se enää oikeastaan ylöstekeeseen kannustaisi.

Ja vaikka meillä löytyisi joku sellainen tilastonikkari, joka onnistuisi mahdollisesti kehittämään jonkun täydellisen perustulomallin, joka olisi niin kannustava ja kattava, että se todellakin ratkaisisi kaikki kannustinongelmat ja yksinkertaistaisi sosiaaliturvan, niin en nyt jaksakaan uskoa hetkeäkään, etteivätkö poliitikot osaisi sitä seuraavassa hetkessä jo pilata,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2016 vp

koska sen jälkeen tulisivat vaalit ja vaaleissa kumminkin käytäisiin keskustelua, että meidän puolue nostaisi perustuloa ainakin näin paljon, joo, mutta meidän puolue nostaisi vielä paljon enemmän. Sen jälkeen se nerokaskin systeemi aika nopeasti kyllä meille poliitikoille tyypillisellä sosiaalipopulismilla todennäköisesti onnistuttaisiin tarvelemään perusteellisesti.

16.38 Anne Louhelainen ps: Arvoisa puhemies! Niin kuin täällä nyt on huomattu, tämä esitys saa myös osakseen kritiikkiä, ja yhdyn mielelläni kyllä edustaja Hoskosen ajatuksiin siitä, että työn pitäisi olla aina se ensisijainen tavoite meille kaikille.

Tämä kokeilu nyt kuitenkin lähtee käyntiin, ja tänään on Kelan tutkimusryhmän johtaja Olli Kangas todennutkin, että ensi vuonna kokeiluun tuleva malli on nähtävä ensimmäisenä askeleena kokeilujen sarjalle, jossa testataan erityyppisiä perustuloratkaisuja. Itse olen saanut sellaisen kotikasvatuksen, että joka päivä pitäisi tehdä jotakin merkittävää, siis työtä, oli se sitten kotityötä tai mitä muuta tahansa. 93-vuotias isäni kun ei muuten pysy enää pystyssä, niin hän suunnittelee laittavansa lehtipuhaltimen rollaattoriin ja tekevänsä sillä tavalla niitä merkittäviä töitä omalla pihallaan.

Arvoisa puhemies! Olen siitä iloinen, että tämän perustulokokeilun selvityksen käynnistymisen jälkeen tutkimusryhmän jäsenet ja myös monet kansanedustajat ovat saaneet kiinnostuneita yhteydenottoja niin Pohjoismaista, Euroopasta, Kanadasta, USA:sta, Valko-Venäjältä, Meksikosta, Taiwanista, Japanista kuin jopa Australiasta saakka, eli tämä on herättänyt maailmalla myönteistä Suomi-brändiä. Suomi on jälleen nähty innovatiivisena maana, joka uskaltaa kokeilla erilaisia asioita. Siitä olen iloinen, että Suomi on tässäkin asiassa tullut kartalle, mutta varmasti tämä perustulokokeilu vaatii vielä paljon selvitystä näyttääkseen sen, onnistuuko se. Itsekään en siihen ihan näillä perusteluilla ja näillä selvityksillä vielä ole valmis menemään, mutta mitään asioita ei saada eteenpäin, jos ei niitä kokeilla ja katsota. Jos tämä kokeilu ei tuota semmoisia tuloksia kuin sille on asetettu, niin sitten tehdään toisenlaisia vaihtoehtoja.

16.40 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Täytyy tätä hallituksen kokeilukulttuuria sen verran tässä tukea, että kokeiluhan tarkoittaa sitä, että etsitään jotain tulosta jonkun asian pohjalta tai sen hyväksi. Koko tämän perustulokokeilun ajatus ei ole ollut alun pitäenkään se, että se todistaa, että perustulo on toimiva malli ja vastaus kaikkien sosiaaliturvien yhdistämiseksi yhdeksi tueksi. Tämän kokeilun tarkoitus on saada tietoa siitä, miten käytännössä tällainen mahdollinen perustulo tai perustuki voisi toimia. Siinä mielessä kannustan ja rohkaisen, että saadaan tästä hyviä tai huonoja tuloksia, ei se ole este tälle kokeilulle vaan hallitus on lähtenyt rohkeasti kokeilemaan ja saadaan tulos, onko hyvää tai huonoa opittavaa tästä, ja vasta sitten tehdään niitä oikeita ratkaisuja. Tosin tämän olisi voinut tehdä vähän myöhemminkin, mutta olen kyllä tyytyväinen siitä, että se tehdään juuri nyt ja kohta saadaan ne tulokset.

16.41 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Muutama sana vastikkeellisesta sosiaaliturvasta.

Minun mielestäni "miksi maksaa oleilusta" on todella huono kysymys ensinnäkin sen takia, että meidän perustuslaki jo velvoittaa meiltä tietynlaista minimitoimeentulon turvaamista muodossa tai toisessa toimeentulotukena, joka on vastikkeeton, jonka saaminen ei riipu siitä, miten sinä täytät tietyt ehdot. Mutta ennen kaikkea se on huono kysymys sen ta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2016 vp

kia, että se olettaa jotenkin lähtökohtaisesti, että virallisen työelämän ulkopuolella vain oleillaan. Tämähän on suorastaan väite, joka ei pidä paikkaansa.

Me tiedämme, että pelkästään kotitalouksissa ja järjestöissä nyky-Suomessakin 60 prosenttia arvosta bkt:n päälle synnytetään työllä, joka ei ole virallista työtä. Tämä on just sitä ihmisten oleilua. Me tiedämme myös, että myös virallisen talouden arvosta yhä enemmän syntyy sellaisissa kulttuurisissa prosesseissa, jotka eivät ole jäljitettävissä palkka- tai yrittäjätyöhön. Myös tämä arvo on se, mitä tehdään siellä silloin, kun niin sanotusti oleillaan.

On hyvä muistaa, että lähes kaikissa maissa lähes kaikkina aikoina läpi ihmiskunnan historian suurin osa väestöstä on oleillut siellä virallisen työelämän ulkopuolella, ja näin on myöskin nyky-Suomessa. Ei se tarkoita, että nämä ihmiset olisivat jotenkin yhteiskunnan kannalta turhia, merkityksettömiä tai että heille ei kuuluisi toimeentuloa niin kuin muillekin. Nämä ihmiset osallistuvat tähän yhteiskuntaan. Useimmat heistä antavat kykynsä mukaan panoksen tähän yhteiskuntaan ja tekevät parhaansa oman ja lähipiirinsä olosuhteiden parantamiseksi niillä ehdoilla, jotka heillä on käytettävissään.

16.43 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Ehkä tässä on hyvä palauttaa mieliin se lähtökohta, miksi tämä kokeilu tehdään: sen takia, että meillä on tällä hetkellä sosiaaliturvajärjestelmässämme yhteiskunnassamme paitsi kannustinloukkuja myös byrokratialoukkuja. Se on erittäin monimutkainen järjestelmä, ja samanaikaisesti me tiedämme, että nykytila on jo johtanut siihen, että ei ole suinkaan aina järkevää ottaa esimerkiksi työtä vastaan, vaikka työtä varmasti olisi olemassa. Siihen varmasti liittyy myös se, että työn luonne on toki muuttunut. Kuten sanoin aikaisemmassa puheenvuorossani, on paljon olemassa osa-aikatyötä, on paljon olemassa sesonkiluontoista, kausittaista työtä. On myös ehkä halukkuutta, että haluaisi tehdä töitä ainoastaan silloin tällöin muun elämäntilanteen ohessa. Tämä kaikki kuitenkin pitäisi pystyä mahdollistamaan meidänkin järjestelmään.

Tavallaanhan voi ajatella, että myös se 300 euron suojaosa, mikä nyt on ja mistä on tullut erittäin positiivisia tuloksia, on tietynlainen askel perustulon kaltaiseen suuntaan. Suojaosan pitäisi varmaan olla suurempi, mutta se olisi kohtuuttoman kallis ratkaisu, eikä se tietenkään sitä koko ydinkuvaa niistä kannustin- ja byrokratialoukuista ratkaisisi.

Me emme tiedä vielä, miten tämä tulee toimimaan, koska ei tällaisia suuremman luokan kokeiluja ole juuri missään päin tehty. Täytyy muistaa, että niissä hallituksen pohjapapereissa, mitä tässä hallituksen esityksessä on olemassa, puhutaan myös erilaisista malleista. Nyt on valittu yksi tie tämän kokeilun toteuttamiseksi ja katsotaan, minkälaisia tuloksia se antaa. Pääkysymys on se, edistääkö tämä perustulokokeilu työllisyyttä. Miksi eivät opiskelijat ole mukana? Sen takia, että opiskelijoiden täytyisi suorittaa tutkinto ja se työllisyyskysymys on tässä se tärkein asia. Minä uskon kyllä, että tämän seurauksena me tulemme näkemään paremman työllisyystilanteen Suomessa pitkällä tähtäimellä.

16.45 Wille Rydman kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kulmuni toi aivan oikein esille sen seikan, että hallitushan on itse asiassa tehnyt lukuisia reformeja, jotka ovat omiaan johtamaan siihen, että matalapalkkaisinkin työn vastaanottaminen on kannattavaa, vaikka olisi aiemmin ollut erilaisten taloudellisten tukien varassa. Ja sinänsä pidän kyllä arvokkaana sitä, että tällä hallituksella on ollut rohkeutta tehdä erilaisia kokeiluita, testejä sen suhteen, saammeko jotain yhteiskunnallista hyötyä irti, jos testaamme jotakin tietynlaista mallia, ja tavallaan tämä on siinä sarjassa. Joskin sinänsä täytyy kyllä todeta se, että se kritiikki, jota on esitetty juuri tämän perustulokokeilun relevanssin ja sen itse tutkimusasetel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2016 vp

man tai kysymyksenasettelun kannalta, on kyllä aivan relevanttia. Välttämättä tämän kaltaisen koe, mitä tässä nyt tämän kokeilun muodossa tehdään, ei tuota erityisen relevanttia tulosta sen suhteen, kannattaisiko jonkinlaisista perustuloa kokeilla tai laajentaa tätä kokeilua laajemmalle.

Mutta sinänsä kyllä näkisin mielelläni sellaisen tilanteen, että jossakin maailmassa todella tehtäisiin kattava perustulokokeilu. Se ei ole missään nimessä tämä kokeilu, jota tällä hetkellä tehdään. Tässä on aivan liian pieni mittakaava ja ehkä vähän väärä toteutustapaakin. Mutta jos jossakin päin maailmaa joskus aidosti kokeiltaisiin isossa mittakaavassa kattavaa perustuloa, niin uskon, että se kokeilu tulisi epäonnistumaan edellisessä puheenvuorossa mainitsemistani syistä totaalisesti, ja se ehkä vähentäisi sellaista perustulonaivismia, jota paljon yhteiskunnallisissa keskusteluissa esiintyy. Toivon kyllä kovasti, että tämänkaltaista perustulokokeilua, jota tässä kuvailin, ei ainakaan Suomessa toteutettaisi vaan jossakin ihan muualla, jotta voisimme sitten ulkopuolelta kauhistella sitä. Suomalaisille en tällaista kohtelua kyllä toivoisi.

16.47 Sari Tanus kd: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kontula nosti esiin tärkeän näkökulman myös monenlaisesta tärkeästä yhteiskunnan toimintaan osallistumisesta. Itse olen monta kertaa sanonut, että tosiasiahan on, että Suomessa on kaikille työtä, todella jokaiselle kansalaiselle, kaikille, Suomessa löytyy työtä. Eri asia sitten on, onko tahoa, joka maksaa siitä palkkaa. Mutta näkisin kyllä, että aktiivinen toiminta on varmasti eduksi kaikille. Mitä aktiviteetti kenenkin kohdalla sitten tarkoittaa, se on eri asia, mutta lähipiiriä ja yhteiskuntaa monella tavalla hyödyttävää toimintaa voi olla todella monenlaista.

Mielestäni aivan erinomainen esimerkki oli tässä aiemmin, edustaja kun kertoi isästään, että rullatuoliin voisi kiinnittää lehtipuhaltimen. (Anna Kontula: Ja isä on kansalaispalkalla, koska saa eläkettä!) — Joo. — Mutta ajatelkaa vain ikäihmisiä, jotka ovat ehkä jo rullatuoliin sidottuja, ja siihen laitettaisiin tällainen lehtipuhallin, ja syksyllä, kun värikkäät lehdet lähtevät lentämään, he saavat kerättyä isoja lehtipinoja. Eli tässä vain yksi tällainen esimerkki toiminnasta, mikä varmasti virkistää, ja ulkoilma parantaa ja niin edelleen, ja tulee vielä ihan tällaisista hyödyllistä jälkeäkin. Kyllä voi olla monenlaista toimintaa, joka piristää, joka terveyttä ja hyvinvointia edistää ja josta voi olla ihan sitten hyödyllistä tulostakin. Eli jokaisen aivonystyrät vain miettimään lähipiiriin ja laajemminkin, mitä voisimme tehdä.

16.49 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! En tarkoittanut missään nimessä pahaa — en keksinyt siihen parempaa termiä, mikä se olisi voinut olla, mutta tarkoitin termillä "oleilu" sitä, että yhteiskunnan ei pidä luoda minun mielestäni sellaista järjestelmää, joka mahdollistaa niin sanotusti, että mennään niin matalalla olevan riman yli kuin ikinä mahdollista. Valitettavasti yhteiskunnassamme sitäkin ilmiötä on. Sitä ei ole vain meillä Suomessa, sitä on yleisesti myös Euroopassa ja myös muissa maissa. Elikkä tällaista järjestelmää ei mielestäni pidä lähteä luomaan tietoisesti.

Esimerkiksi meillä on paljon ihmisiä tällä hetkellä, jotka aidosti haluaisivat tehdä töitä, mutta sitä ei ole tarjolla. Nythän me olemme kehittämässä työttömyysturvaa muun muassa siihen suuntaan, että sitä pottia, minkä valtio maksaa työttömyysturvasta, voitaisiin käyttää erilaisiin aktivointitoimenpiteisiin. Tähän suuntaan pitää edetä ja nimenomaan niin, että valtio kantaa vastuuta, ihmisille tarjotaan jotakin hyödyllistä tekemistä. Väitän, että se sosiaalinen ympäristö, minkä ihminen saa työpaikalta, pienentää hänen henkisiä vaikeuk-

Pöytäkirjan asiakkohta PTK 136/2016 vp

siaan, auttaa häntä sosiaalisessa kanssakäymisessä, luo niitä tärkeitä ihmissuhteita, joita ilman kukaan ei voi pärjätä.

Eliikkä minun mielestäni tämä kokeilu on hyvä, ja sitä lämpimästi kannatan, mutta itse systeemiä, jossa luotaisiin järjestelmä, joka sellaisen palkanmaksun aiheuttaisi, jossa ei mitään vastinetta tarvitse tehdä, en kyllä kannata. Tekemätöntä työtä on vaikka kuinka paljon. Kysymys on vain siitä, halutaanko tämä mahdollisuus käyttää.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.